

Diversiteitstraining: of het helpt, is de vraag, maar lucratief is het wel

Posted on 3 juli 2025 by Feike Reitsma

Achter de begrippen diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid gaat een ideologische wereld schuil, waar feiten en onderzoek [er niet toe doen](#). Een mooi voorbeeld is het project 'Samen Inclusief' van de Vereniging van Wetenschapsmusea en Science Centers (VSC).

Medewerkers en vrijwilligers van het in Amsterdam gevestigde NEMO Science Museum namen in dat kader deel aan een zogenoemde *privilege walk*, 'een oefening die bijdraagt aan bewustwording en gesprek onder medewerkers rondom kansen(on)gelijkheid, machtsstructuren en uitsluiting in de maatschappij – en dus ook in het museum'.

'Eerst kregen we uitleg over wat privilege behelst,' zo lezen we in een online verslag van een vrouwelijke deelnemer. 'Wat ik een hele waardevolle opmerking van de cursusleider vond is dat privilege hebben niet betekent dat je gelukkig moet zijn, en omgekeerd dat minder privilege niet direct hoeft te wijzen op ongeluk. We zagen een geënceneerde opname van een zwarte man die een fietsslot doorknipt

en van een witte man die een fietsslot doorknipt. De zwarte man werd aangesproken, ook door de politie. De witte man werd met rust gelaten. Dat hakte bij mij er flink in, en het is ook pijnlijk om te leren dat dit voor geen van mijn collega's van kleur als een verrassing kwam.'

Wringend gevoel

Na de training ervoer de vrouw volgens haar verslag een 'wringend gevoel' en vond ze het moeilijk om weer gewoon aan het werk te gaan. Gelukkig voor haar was er een 'terugkombijeenkomst'. 'Systemen van ongelijkheid zijn voor sommigen zoveel voelbaarder dan voor anderen. Geconfronteerd worden met deze ongelijkheid en er over in gesprek kunnen gaan, zijn stappen naar een groter bewustzijn, maar moeten ook voor concrete verandering zorgen. Ik vind dat deze gesprekken en confrontaties door moeten blijven gaan, en ik hoop op een groeiend bewustzijn bij mij persoonlijk, maar ik hoop ook dat de organisatie op dit vlak een weg vindt in gedrag en beleid. Het is iets dat je niet af kunt vinken.'

De *privilege walk* is in de jaren tachtig ontwikkeld door Erica Sherover-Marcuse, een leerling en latere partner van de befaamde Duits-Amerikaanse filosoof en socioloog Herbert Marcuse (1898-1979), en haar collega Hugh Vasquez. Bij Sherover-Marcuse komen de kritische maatschappijtheorie van Marcuse en psychotherapie samen.

In zijn klassiek geworden boek *One Dimensional Man* (1964) betoogde Marcuse dat onze hoogindustriële samenleving en haar manier van denken 'eendimensionaal' is geworden. 'Echte vrijheid' en 'kritisch denken' zouden onder druk staan door massaconsumptie, technocratie en ideologieën die conformiteit stimuleren. Een diepgaande transformatie is, zo analyseerde Marcuse, alleen mogelijk door het ontwikkelen van een kritisch bewustzijn dat machtsstructuren onderkent en doorbreekt. Ook zouden onderdrukte en gemarginaliseerde groepen die – anders dan de arbeidersklasse – nog niet door 'consumptiedrang' aan de bestaande orde zijn gebonden, coalities moeten vormen met studenten, maatschappijkritische intellectuelen en kunstenaars. In 1968 verscheen een Nederlandse vertaling van *One Dimensional Man*, die binnen drie jaar zeven herdrukken beleefde.

Met name in *An Essay on Liberation* (1969) werkte Marcuse de tegenstelling tussen *privileged* en *underprivileged* verder uit en legde hij de theoretische basis voor de *privilege walk*. Erica Sherover-Marcuse bouwde voort op deze ideeën en publiceerde in 1986 *Emancipation and Consciousness*, waarin ze stelde dat ware vrijheid niet

alleen politieke verandering betekent, maar ook het ontwikkelen van een dieper bewustzijn van maatschappelijke machtsstructuren en de eigen rol daarin.

In de praktijk

Sherover-Marcuse wilde haar politieke filosofie ook in de praktijk brengen. In Californië werden in de jaren zeventig en tachtig verschillende methoden en ideeën op het gebied van alternatieve psychotherapie uitgewisseld, en veel therapeuten en activisten combineerden deze technieken om maatschappelijke verandering te bevorderen. In die context maakte zij kennis met *Re-evaluation Counseling* (RC), een methode die in de jaren vijftig was ontwikkeld door Harvey Jackins, een voormalige vakbondsactivist van communistische origine. Sherover-Marcuse gebruikte technieken uit RC in haar workshops. In deze context bedacht ze samen met haar collega Hugh Vasquez ook de *privilege walk*.

In een [videofragment](#) op YouTube van een training uit 1989 is een opvallende gelijkenis te zien met de diversiteitstraining van de NEMO-medewerkers. Een jonge vrouw worstelt met haar schuldgevoel over haar *white privilege*, maar leert erover te praten in een kringgesprek met andere deelnemers. Zo kan ze haar schuldgevoel omzetten in maatschappelijke betrokkenheid.

Weinig effectief

Op basis van meerdere onderzoeken stelde *The Economist* in 2022 vast dat de effectiviteit van diversiteitstrainingen in de meeste gevallen gering is: na ongeveer vijf dagen zijn de meeste 'verworven inzichten' vaak weer verdwenen. Zelfs bij deelnemers 'van kleur' zou daarna nogal eens sprake zijn van een *backlash*.

Toch is er vooral sinds de dood van George Floyd in 2020 sprake van een enorme groei van het aantal diversiteitstrainingen en diversiteitsmanagers. Het is in het Westen een lucratieve miljardenindustrie geworden en uiteraard zitten de belanghebbenden niet te wachten op een discussie over de effectiviteit ervan.

Wynia's Week verschijnt drie keer per week, **156 keer per jaar**, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. De groei en bloei van Wynia's Week is te danken aan de donateurs. Doet u al mee? Doneren kan op verschillende manieren. Kijk [HIER](#). Hartelijk dank!